

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 815

מסכת יבמות צ"ב - צ"ח ♦ אבות ב', א' - ב', ד'

בס"ד, י"ג טבת תשע"ה

השבוע בגליון

- ♦ התירו את האשה לשוק בלא חליצה
- ♦ פסיקת הלכה כשהפוסק 'נוגע בדבר'
- ♦ מי נחשב 'נוגע בעדות'?
- ♦ מאיזה גיל מניחים תפילין?
- ♦ 'קטן' - 'קטן' ו'קטן' גדול

- ♦ הנער הכהן שהתעקש לעלות לתורה ביום טוב
- ♦ חובה לכבד כהן שאינו הגון?
- ♦ מומיה - אסורה בהנאה?
- ♦ מסחר במומיות לצרכי רפואה
- ♦ בית דין שמסר עדות בנוגע לדין תורה שאירעה בו שגגה

דבר העורך

מידות נאצלות

לפניכם סיפור רב הוד, שסיפר הגאון רבי פסח קראן מארה"ב, על אחד מגדולי ראשי הישיבות מן הדורות הקודמים, בין מלחמות העולם.

ספריו של ראש ישיבה זה נמצאים בכל בית מדרש. הוא היה מורם ורבים של רבים מגדולי ישראל. מפני שברצונו לספר את המעשה על כל פרטיו, העדפנו לפרסם את המעשה בלא ציון שמו.

גאון זה נודע ברגישותו הרבה. תלמידיו סיפרו, כי ידוע היה שהוא נמנע לקרוא עיתונים. תילי תילים של השערות וסברות נתלו בהנהגתו זו, עד שלימים התבררה עובדה פשוטה: ברגישותו הרבה, הוא לא היה מסוגל לעמוד בצער הכרוך בקריאת סיפורי אסונות סבל ומכאוב! לפיכך העדיף להימנע מכך.

נקל, איפוא, לשער, כיצד נחמץ ליבו ביום שבו קיבל תבילה אטומה שגילתה את הכל.

בת בוגרת היתה לו לראש הישיבה. השנים חלפו ועמן, כך נדמה היה, ההזדמנויות באחד הימים פשטה השמחה בבית ראש הישיבה, עת בתו באה בקשרי שידוכין עם אחד מטובי הבחורים בישיבה. החיוך קנה לו שביתה על פניו של ראש הישיבה ובני ביתו, והעתידי מעולם לא נראה טוב יותר. בשמחה ובטוב לבב, רכשו משפחות החתן והכלה תכשיטים זה לזה, וכחלוף ימים אחדים הציע ראש הישיבה לחתנו הטרי, כי יעבור ללמוד בישיבה אחרת עד חתונתו, כדי שייקל עליהם לנהוג כמנהגם, שהחתן והכלה אינם מתראים זה עם זה עד הנישואין, וכך ישקוד על התורה בהתמדה בעיירה אחרת.

ההצעה התקבלה על לב החתן, וברצון רב הוא נעתר ועקר לישיבה אחרת. עד החתונה.

דף פח/ב מנין שאם לא רצה דפנו, תלמוד לומר וקדשתו בעל כרחו

הנער הכהן שהתעקש לעלות לתורה ביום טוב

לומדי הדף היומי מכירים את המושג **"וקדשתו"** - חובת כיבוד הכהנים.

מן הפסוק (ויקרא כא/ח) **"וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב קדש יהיה לך פי קדוש אגני ה' מקדשכם"** דרשו חז"ל, כי יש לכבד את הכהן בכל דבר שבקדושה.

בסוגיינתנו אנו למדים, כי מפסוק זה דרשו דין נוסף. הגמרא אומרת: מניין שאם כהן מסרב לגרש אשה האסורה לו, כופים עליו לגרשה? שנאמר "וקדשתו" - על כרחו.

כיצד דרשו שתי הלכות מתיבה אחת? כל לומד יודע, כי בדרך כלל אין אפשרות לדרוש שתי הלכות מאותה תיבה. השאלה המתבקשת היא, כיצד דרשו מפסוק זה שתי הלכות?

בשאלה זו התקשו אחדים מן האחרונים, ויש מי שכתב, כי זו הסיבה שבגינה נוקט הרמב"ם שמצוות כיבוד הכהן אינה מן התורה אלא מדרבנן, אשר הסמיכו את תקנתם ללשון הכתוב (ראה תורה תמימה שם).

ברם, בעלי התוספות נוקטים, כי כיבוד הכהנים מצווה מן התורה, ולשיטתם יש לברר, כיצד דרשו שתי דרשות מתיבה אחת.

בשו"ת חתן סופר (סימן ק"ג) ובתורה תמימה כתבו, כי בעלי התוספות הלכו בשיטת סבם, רש"י, אשר בפירושו לתורה (שם) כותב: **"וקדשתו"** - על כרחו, שאם לא רצה לגרש, הלקהו ויסרהו עד שיגרש. **קדש יהיה לך** - נהוג בו קדושה לפתוח ראשון בכל דבר ולברך ראשון בסעודה". כלומר, לדעת רש"י אכן אין לומדים מ"וקדשתו" כי אם הלכה אחת, ואילו את מצוות כיבוד הכהנים למדים מהמשך הפסוק "קדוש יהיה לך".

מדוע, אם כן, בעסוק הגמרא בדין כיבוד הכהן היא מציינת את התיבה "וקדשתו", היה עליה לציין את המלים מהן נדרשת הלכה זו, "קדוש יהיה לך"?

הסבר נפלא ומרתק אומר על כך המהר"ם שיק (שו"ת, א"ח סימן נ"ו), כלהלן.

חובה לכבד כהן שאינו הגון? הפרי מגדים (בפתיחה לא"ח סימן קכ"ח) מסתפק, אם חובה לכבד גם כהן שאינו הגון, העובר על דת משה וישראל. המהר"ם שיק נוקט כי חובה לכבדו וזאת אשר מבקשת הגמרא ללמדנו, בהביאה את תיבת "וקדשתו" על מצוות כיבוד הכהן; כשם שבתחילתו עוסק הפסוק בכהן שנשא אשה אסורה, שכופים אותו לגרשה, כך גם המשך הפסוק המתייחס למצוות כיבוד הכהן, עוסק גם בכהן שאינו הגון... וחובה לכבד גם כהן שכזה.

צעילוי נשמת

הר"ר **יששכר בן דוד** ז"ל
ב"ר יעקב צבי ובת שבע ז"ל
נלב"ע ט"ו בטבת תשנ"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **זיסל אוסלקה** ע"ה
ב"ר פנחס יוסף הלוי ז"ל
נלב"ע י"ח בטבת תשס"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י חתנה ובתה ידידנו הר"ר **שלמה לוי** הל"ו וזוג מרת **עדינה** תח"י וב"ב - תל אביב

צעילוי נשמת

הר"ר **אריאל זליכוב** ז"ל
ב"ר צבי הכהן ז"ל
נלב"ע י"ב בטבת תש"ע

תנצב"ה

הונצח ע"י משפחות זליכוב שיחיו - ת"א

לעילוי נשמת

הר"ר **משה יהודה למפרט** ז"ל ב"ר אהרון שלמה הלוי ז"ל נלב"ע י' בטבת תשס"ח

ולע"נ מרת **גיטל למפרט** ע"ה ב"ר מאיר ז"ל נלב"ע י"ג בטבת תש"ע **תנצב"ה**

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

רבי עקיבא סופר, נינו של החתם סופר, בעל דעת סופר (שו"ת, או"ח סימן ט"ז), עוסק בנושא זה, בעקבות שאלה שהונחה לפתחו.

במסכת גיטין (נט/א) קובעת המשנה, כי סדר העולים לקריאת התורה הוא: כהן, לוי ישראל, "מפני דרכי שלום", כדי שלא יבואו לידי מריבות, והגמרא מסמיכה תקנה זו לפסוקים [ראה שם בגמרא, מדוע יש צורך בתקנה ואין די ב"וקדשתו"].

היו קהילות שתיקנו, כי ביום שקוראים בשני ספרי תורה, לא יעלו לתורה רווקים, כי אם נשואים. מעשה באחת מן הקהילות הללו, שהיה בה כהן "נער בער בן י"ז שנה, שעשה עוד מעשה נערות, ולא רצה למחול על קריאתו", אך לא היה כהן נשוי בקהילה. בני הקהילה ציפו כי הוא יוותר, אך זה התעקש לקבל את המגיע לו. ראשי הקהילה שטחו את המקרה לפני הדעת סופר, כדת מה לעשות. הדעת סופר כותב, כי אין בכח הקהל לתקן שלא יעלו הכהנים הרווקים לתורה, בלא הסכמתם. רק אם יקבלו הכהנים את התקנה בהסכמה, הרי שהכהנים הרווקים לדורותיהם מחלו על כבודם, ואינם יכולים לחזור בהם. לפיכך הוא ממליץ להם לעשות כדברי אבי זקנו (שו"ת חתם סופר או"ח סימן כ"ה), לפייס את הכהן שיסכים גם הוא לתקנה זו וימחל על כבודו.

למעשה ראוי לדעתו לכבדו בהוצאה והכנסה, כפי שכתב החתם סופר, ובזה יקיימו "וקדשתו", או אפילו בעליה לתורה ביום הראשון של יום טוב, כדי שלא לעקור לגמרי את תקנת חכמים להעלות לתורה כהן, אף על פי שכהני קהילתם מחלו על כבודם.

דף צח/א ש"מ אפקורי אפקריה רחמנא לזרעיה, דכתיב בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם

מומיה - אסורה בהנאה?

"מומיה" היא גופה חנוטה. לפני אלפי שנים נהגו לחנוט מתים רבים. המפורסמים שבהן הן המומיות שנחנטו במצרים ונמצאו לפני מאות שנים בפירמידות, של מלכי מצרים הפרעונים, של תות ענח' אמון, סטי, ורעמסס השני.

מסחר במומיות לצרכי רפואה: בימי הביניים הוצאו אלפי מומיות ונמכרו לצרכי רפואה, ועד לפני מאתיים שנה יוחסו להן סגולות רפואיות כמונעות דימום או כרפואה לשחפת (ראה ירושלים ח"א עמ' 20, "עדות" ח"א עמודים 107-106). בספר שערי ירושלים (עמ' 92) מתאר ר' משה ריישר איש ירושלים, לפני מאה ושלושים שנה, את הדרך להשיג את המומיות, "במדבר בדרך מכה שבערב".

בספרות השו"ת של לפני למעלה משלוש מאות שנה, אנו מוצאים דיונים במעמדם ההלכתי של החנוטים. מכלול בעיות הלכתיות נכרכו סביב מנהג מוזר זה, ובעבר (מאורות הדף היומי גליון 264 חולין קכה/ב) עסקנו בשאלה, האם הגופה החנוטה מטמאת, כאשר ההשלכה המעשית היא, אם כהנים שסחרו בחנוטים, רשאים למשש את ה'סחורה', שהרי כהנים אסורים להטמא למת. במאמר הנוכחי נעסוק בשאלה האם איסור הנאה יש בדבר, שכן בשר המת אסור בהנאה, ומשכך אסור לכאורה ליהנות משרם של המומיות ולאכלם.

כידוע, המת אסור בהנאה (טור ושולחן ערוך יו"ד סי' שמ"ט סעי' א'), ולפיכך נשאל הרדב"ז (שו"ת, ח"ג סימן תקמ"ח), על מה סמכו העולם להתרפא בבשר "מומ"יא, ועוד סוחרים ונושאים ונותנים בו? הן ידוע שמת אסור בהנאה!

הרדב"ז דן ארוכות בנושא והוא מצדד להתיר את המסחר במומיות, מאחר שיש לומר שאין איסור הנאה אלא במתי ישראל ורובן ככולן של המומיות אינן של ישראל. טעם הדבר, לפי שמקור איסור הנאה ממת נלמד במסכת עבודה זרה (כ"ט/ב) בגזירה שווה מן הפסוק (במדבר כ"א) "ותמת שם מרים", וממילא אין מקור לאיסור הנאה במת שאינו יהודי.

חילוק זה בין ישראל ונכרי לגבי איסור הנאה ממת, מקורו בדברי התוספות, והרדב"ז מוסיף לסייע לפסקם של בעלי התוספות, מדרשת הגמרא בסוגייתנו לגבי נכרים, ש"בשר חמורים בשרם", והוא הדין לעניין איסור הנאה ממתיהם.

בעל גינת ורדים (שו"ת, יו"ד כלל א' סימן ד') מציין, כי לגבי המומיות כתב המהריק"ש, כי אין בהן איסור הנאה, מפני שאיש אינו מתייחס וחפץ בהן עצמן אלא במיני המשיחה והסמים שנמשחו בהם ואין תכלית המקח והממכר בשביל המתים עצמם. אולם, הגינת ורדים דוחה טעם זה, מפני שלאחר שנטפלו הסמים אל המת, יש לאסרם ככל דבר הנטפל אל המת האסור בהנאה.

הגינת ורדים מסכם, כי מאחר שדעת הרשב"א אינה כדעת בעלי התוספות, ורוב הפוסקים שכתבו את ההלכה שמת אסור בהנאה, לא חילקו בין יהודי לשאינו יהודי, משמע כי איסור זה תקף גם לגבי נכרי. לדעתו, הלכה למעשה יש לנקוט כדברי המחמירים, גם מפני שהם רבים וגם מפני שזו מחלוקת בדין תורה וספק דאורייתא לחומרא.

יש לציין, כי הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל מסיק (שו"ת אגרות משה יו"ד חלק א' סימן רכ"ט), כי להלכה אין איסור הנאה במת נכרי.

חלפו חודשים אחדים, ובבית ראש הישיבה התקבלה חבילה סגורה.

ראש הישיבה פתחה וגילה בתוכה... שעון זהב ומכתב בו מודיע החתן בצער רב, כי לאחר התלבטויות רבות והתחבטויות אין ספור, הוא מחזיר את השעון...

ראש הישיבה היה המום. כל רמז לא קדם להתרחשות המצערת כל כך. לבו היה אפוף צער, ועוד יותר ממה שחשב על עצמו, חמל על בתו הבוגרת. לאחר מחשבה עמוקה הוא סיפר לה את שאירע, בצעדים מחושבים ואיטיים, אך הגלולה המרה הגיעה לבסוף, כך או כך. אין חתן. אין חתונה. אין כלום.

אם הוא לא היה מסוגל לקרוא בעיתון ידיעה מצערת על אחד שאינו מכיר, נקל לשער כיצד היתה נוראה תחושתו והרגשתו, למראה בתו יקירתו הקמלה מצער מול עיניו. מותר אפילו לנחש, אלה מחשבות היו יכולות לחלף בראשו על האיש שכה עולל לה.

היינו נותרים עם הניחוש אלמלא שנים לאחר אותו מאורע הונח מכתב נוסף על שולחנו של ראש הישיבה. גם שולח מכתב זה היה החתן לשעבר. הוא פתח את מכתבו בדברי שלום לרבו, בלא כל התייחסות, הבעת צער וכדומה, למה שאירע בעבר. במהלך מכתבו סיפר הכותב, כי הוצעה לו רבנות בקהילה קטנה, ותוך כדי הראיון בפני פרנסי הקהילה, הם בקשו להביא בפניהם מכתב המלצה מראש הישיבה שלו... ולפיכך, הנהו מבקש המלצה מאת ראש הישיבה.

בעת קריאת המכתב, שבו ועלו רגשות הצער והבזיון שהציפוהו עם קבלת המכתב הראשון. ברם, ראש הישיבה שקל בדעתו ומצא כי אין אשמה בכותב המכתב, והוא ראוי להמלצה לכהן כרב באותה עיירה. נטל, איפוא, ראש הישיבה גליון וקסת, וכתב מכתב המלצה, כפי שהיה כותב לו ביום שבו השתדך עם בתו! הוא שב וקרא את שכתב, שוב ושוב ושוב, כדי לוודא שמא ואולי חיסר מתאריו או משבחיו, וככל שהרבה לקרוא עדיין לא נחה דעתו, שמא, חלילה וחס, רגשותיו הפגועים מטים את לבבו ואת שכלו, לבלתי המלץ בכל לבו על תלמידו, חתנו לשעבר.

משנוכח כי כך הם פני הדברים, ביקש לזמן בפניו שלשה בחורים מסויימים, אחד מהם התפרסם לימים כראש ישיבת "תורה ודעת" בברוקלין - רבי שלמה היימן. בפני שלשת הבחורים המובחרים החל ראש הישיבה שוטח את התלבטויותיו. "הן ידוע לכם דבר המעשה שאירע עם בתי לפני שנים... אין בליבי טרוניה עליו, יודעני בו שישר והגון הוא וראוי לכהן כרב, אך ברצוני שתחוו את דעתכם על מכתבי, בלא משום פנים, אם הוא משכנע, נמרץ והחלטי, או שמא יש בו טעם לפגם. אל תסתירו ממני מאומה. יתכן שלגודל צערי נסתמאו עיני מראות את מלא שבחיו ונסתמו מעיינות הכתיבה המשובחת לסלאו בפז בכל מידה נכונה. אנא, הפציר בתלמידיו, בדקו היטב את הדברים. הנינו נכון לכתוב מכתב המלצה חדש, לפי שיקול דעתכם!".

משקראו שלשתם את המכתב והבטיחוהו נאמנה כי המלצה שכזו מספקת גם לעיר גדולה, שיגר ראש הישיבה את המכתב אל ייעדו, והמכתב הזה מסובב מאז בכל בתי המדרשות שבעולם, הולם על בימת בית המדרש ואומר: אני נכתבתי על ידי אדם שמידותיו הזדככו על ידי לימוד התורה. לפי שרק התורה הקדושה, תורת האלוקים, יכולה לגרום לאדם להתנהג באופן שכזה הנשגב מבינת אנוש.

זו תורה - וזו שכרה. היות האדם אציל וזך הרעיון.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

דף צח/א כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא

בית דין שמסר עדות בנוגע לדין תורה שאירעה בו שגגה

מאורע עגום אירע בקיץ תקפ"ב.

יהודי נסע עם שני בניו ונשיהם משקלוב אל אודסה. בדרך, בהיותם בנהר הדנייפר - מהנהרות הגדולים ברוסיה - התפצלו והפליגו בספינות נפרדות, האב ושתי כלותיו בספינה אחת ושני הבנים בספינה אחרת. לדאבון לב טבעה הספינה על סיפונה היו שני הבנים.

האב השכול ושתי כלותיו באו לקייב לפני בית הדין המקומי ומסרו פרטים מזהים על שני הבנים, כדי שאם יתקבלו עדויות בעתיד, ניתן יהיה להתיר לנשותיהם להנשא. אכן, מאוחר יותר התגלו גופות אחדות, ביניהן זוהה בוודאות האח הצעיר, לאור הסימנים שנמסרו לבית הדין ולפיכך הותר לאשתו להנשא, אך לאשת האח הגדול לא הותר להנשא, כי גופתו לא זוהתה בוודאות על פי הסימנים שנמסרו לבית הדין.

התירו את האשה לשוק בלא חליצה: אולם, בית הדין שגג שגגה גדולה, שכן, לאח הצעיר לא היו ילדים ומשהוברר שמת היתה אשתו זקוקה לייבום מן... האח הבכור, שמותו לא הוברר. אילו היה מתברר כי גם הוא מת, אזי היתה אשתו מותרת להנשא, וגם יבימתו, אשת האח הצעיר, אך כל עוד לא הוברר שמת, שגג בית הדין בכך שהורה כי אף על פי שאשת האח הגדול אסורה להנשא, אשת האח הצעיר רשאית להנשא לאחר, שהרי היא זקוקה לחליצה מן האח הגדול!

העברת הפרשה לבית דין אחר: עם פרוץ הפרשה, בית הדין שיגר לבית דין אחר את הסימנים שמסר האב על אודות גופת בנו הגדול, כדי שבית הדין השני יכריע שמא די בהם כדי לקבוע כי אחת הגופות שנמצאו היתה של האח הגדול וכך תותר אשתו להנשא. בית הדין השני סמך על הסימנים שנמסרו לו על ידי בית הדין הראשון, ששמעם מפי האב, ולאורם דן בית הדין השני בדינה של אשת האח הגדול והתירה מכבלי עגינותה.

ברם, הצמח צדק (שו"ת צ"צ אהע"ז הל' קידושין סי' סו, עיי"ש עוד) שבפניו הובא המקרה, עורר סוגיה הלכתית סבוכה, כלהלן.

פסיקת הלכה כשהפוסק נוגע בדבר: סוגייתנו מביאה כלל על אודות פסיקת הלכה: "כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא, אם קודם מעשה אמרה - שומעין לו, ואם לאו - אין שומעין לו", היינו: תלמיד חכם שאומר כי שמע הלכה מסויימת מרבותיו, נאמן על הדברים ואף אם לאחר מכן אירע מעשה באותו תלמיד חכם ולפי הוראתו יש להקל במעשה זה - נותרת מסירתו תקפה. ברם, אם תחילה בא המעשה לידו ואחר כך מסר בשם רבותיו כי יש להקל בכגון דא - אין שומעין לו. רבינו תם מבאר כי כוונת הדברים, שהפוסק הלכה בנושא שיש לו בו נגיעה זיקה אישית - אין שומעין לו, וכך נפסק להלכה (רמ"א, שולחן ערוך יו"ד סימן רמ"ב סעיף ל"ו).

מעתה, מאחר שבית דין זה טעה בתחילה בהתירו לאשת האח הצעיר להנשא שלא כדין, יתכן שהוא נחשב נוגע בדבר מחמת רצונו להוכיח שלא נגרמה תקלה על ידו ואכן היתה האשה מותרת להנשא. מעתה יש להסתפק אם ניתן לקבל את עדותם, כי סימנים אלה ואלה מסר להם האב בהתייצבו לפניו. הצמח צדק מצייין, כי נידון זה תלוי בפירושי הראשונים להלכה זו.

הנימוקי יוסף מפרש, כי אין חוששים שתלמיד חכם זה משקר, אלא חוששים שמא מפני נטיית לבו הוא מדמה כי הוראת רבותיו מתייחסת גם למעשה שאירע עמו. ברם, מפירושו של רש"י משמע, כי יש חשש שמא הוא משקר שכך שמע מרבותיו.

מעתה, לפי הנימוקי יוסף, במקרה שלפנינו אין לחשוש שבית הדין מסר סימנים לא נכונים מפני נטייתו לטשטש את האמת, שכן, לא דיברה גמרתנו אלא בתלמיד חכם שמנסה לדמות הלכה בעניין אחד למעשה שאירע עמו. לא כן, בית דין זה, שאינו אלא מוסר עובדות שהובאו בפניו. אולם, לשיטת רש"י, יש לחשוש שמא משקרים הם, כדי לחפות על טעותם.

מי נחשב "נוגע בעדות?" זאת ועוד, קיימת מחלוקת מי נחשב "נוגע בעדות", שאינו יכול להעיד על דבר מחמת שהוא נוגע בו. יש אומרים, כי רק אם הדבר נוגע לעד לענייני ממון או לעצמו, כגון, אם הוא עצמו רשאי לישא אשה מסויימת - הוא פסול. ברם, יש סוברים כי גם נגיעה אישית, כגון, בכבודו, נחשבת נגיעה הפוסלתו מלהעיד. לפי דעתם, איפוא, אין בית דין זה נאמן להעיד על הסימנים שמסר האב, כי נוגעים הם בדבר.

אף על פי כן, הכריע הצמח צדק כי יש לקבל את עדותם של בית הדין, משני טעמים. האחד, לפי שבמסכתנו (א/עז) מבואר, כי אם מוסר ההלכה מוסרה בשם אדם קיים, שניתן לאמת עמו את הדברים, הרי הוא נאמן, וגם במקרה זה, ניתן בדרכים שונות לאמת את דברי בית הדין עם האב. השני, גם אם נוגעים הם בדבר, קיימת דעה בפוסקים כי "נוגע" כשר כדי להתיר אשה עגונה להנשא, שהרי הקלו חכמים בדינה של עגונה.

דף צט/ב עשרה אין חולקין להם

מאיזה גיל מניחים תפילין?

המנהג המקובל כיום הוא, כי בהגיע הקטן לעול תורה ומצוות הרי הוא מתחיל לקיים מצוות תפילין, וזמן מועט לפני כן הוא כבר מתחיל להניחן כדי להתרגל במצווה (משנה ברורה סימן ל"ז ס"ק י"ב, בשם המגן אברהם).

פנינים

דף צד/א משום עיגונא

להציל עגונה

מעשה בגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל, רבה של ירושלים, שישב בבית דינו ולפתע ראה אדם חולף, מיד קרא לו, ציווה להכניס את הידינים והסופר וסידר לו גט לאשתו...

מה לי ולגט? תמה הלה.

אל תדבר דבר, היסה אותו רבי שמואל. עשה כמצווה עליך.

לאחר שנפטר ויצא הסביר רבי שמואל לדיינים. זה מכבר ראיתי בעיתון מודעה של עגונה אחת על בעלה שנעלם ותמונתו שם. הנה מצאתיו, ומיד הזרזתי להצילה, עתה נחפשה ונביא לה את הגט...

דף צו/ב תמיה אני אם לא יהיה בית הכנסת זו עבודת כוכבים, וכן הוה

השפעת מעשה על אורו של המקום

המאורעות המתרחשים במקום מסויים משפיעים על אורו של מקום. אם הם שליליים, מזדהם המקום, ואם הם חיוביים הרי הוא מטהר ומזדכך.

מקום שקרעו בו ספר תורה, סופו שיהפך לבית עבודה זרה וכן להיפך.

סיפור זהה ממש, מספרים בשם רבי יצחק בלאזר. פעם חלף בפטרבורג, בחצות הלילה, ליד מחנה צבא, ושמע קול מנעים ומרטיט "ווי לשכינתא בגלותא". כשהלך אחר הקול גילה חייל יהודי העומד על משמרתו ועורך תיקון חצות בדמעות שלישי.

ואמרו ססופו של המקום שהפך בית כנסת! הבל פיו ואנחותיו של החייל קידשו וטיהרו וזיככו את המקום... (פרי הארץ לר"ח זייציק עמ' תסה-ו).

דף צז/א כל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר

דב"ש

יש שהוכיחו שהדבר אמור גם במי שאמרו משמו דבר שמועה שאמר בשם אחר, גם הוא שפתיו דובבות (ראה פסחים קד"ב וברשב"ם שם).

רמז לכך הובא מראשי התיבות של המילים "שפתותיו דובבות בקבר", שהוא דבש. הדבש, כידוע, רק עובר בגוף הדבורה ואינו נוצר בה [ולפיכך הוא מותר באכילה]. גם אם דבר השמועה הוא בבחינת "דבש" בלבד, רק עבר דרך אותו תלמיד חכם, הרי הוא מדובבו בקבר... (אמירה יפה).

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,
24 שעות ביממה
מתחברים לשיעור
המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

מעניין לגלות, כי מנהג זה מיוסד על דברי רבי יצחק בן אבא מרי, בספרו ספר העיטור [שמו המלא הוא "עיטור סופרים" ונקרא בקיצור, 'ספר העיטור'], המביא לכך ראייה מסוגייתנו, כלהלן.

הגמרא במסכת סוכה (מב/א) מביאה ברייתא בה נאמר: "היודע לפרוס כפיו, חולקין לו תרומה בבית הגרנות". כלומר, בעבר נהגו לחלק את התרומה בגורן. לא כל הזכאים לתרומה קיבלוה בבית הגרנות, אם מפני כבוד התרומה ואם מפני עילות אחרות. ברייתא זו מציינת, איפוא, כי מעת שהקטן יודע לפרוס כפיו לברכת כהנים, הוא זכאי לקבל תרומה בגורן.

והנה, בסוגייתנו נאמר, כי קטן אינו מקבל תרומה בבית הגרנות! לכאורה משמע, כי כל קטן, גם היודע לפרוס כפיו, אינו מקבל!

'קטן' - קטן, וקטן גדול: הראשונים התחבטו בסתירת הסוגיות, ובעלי התוספות מבארים, כי הקטן הנזכר בסוגייתנו הוא קטן - פעוט. אך כאשר הקטן כבר יודע לשאת את כפיו, הוא רשאי לקבל תרומה.

נער בר מצווה 'קטן': אולם, בעל העיטור (תפילין דף סא) מסיק אחרת: הקטן הנזכר בסוגייתנו הוא קטן כהגדרתו בכל התלמוד - מי שעוד לא הגיע לגיל מצוות, ואילו ה'קטן' שבמסכת סוכה הוא נער שכבר מלאו לו שלש עשרה שנים, והברייתא מכנתו 'קטן' לפי שעדיין לא הביא סימנים [ועיין בפירוש רש"י בסוכה שם, ובתוספות ד"ה היודע].

על בסיס פירושו זה מחדש העיטור את חידושו הבא.

בברייתא הנזכרת נאמר גם, כי "קטן היודע לשמור תפיליו - אביו קונה לו תפילין". לפי פירושו של בעלי התוספות, שהקטן הנזכר בברייתא לגבי תרומה, הוא קטן בגילו, שעוד לא הגיע לגיל מצוות, הרי שהברייתא נוקטת שגם קטנים חייבים במצוות תפילין. ברם, העיטור, בדרכו בפירוש הברייתא, טוען, כי הכוונה לבחור צעיר, מגיל כניסתו לעול תורה ומצוות ואין כל הוכחה שקטן חייב במצוות תפילין.

מחלוקת זו מופיעה גם בשולחן ערוך: הבית יוסף (סוסי" לו) פוסק שלא כדברי העיטור: קטן מניח תפילין, ואילו הרמ"א פוסק: "והמנהג כדברי בעל העיטור" (דרכי משה שם), וכן נהגו ואין לשנות" (הגהת הרמ"א בשו"ע שם) [ועי"ש בבה"ל שהפמ"ג פוסק שלא כעיטור במקרים מסויימים].

מעניין לציין, כי לדעת הגר"ח קנייבסקי שליט"א, הרמב"ם מפרש את הברייתא הנזכרת באופן שונה לחלוטין, לדעתו, "קטן היודע לפרוס כפיו", אינו מכוון לברכת כהנים, שהרי זו מכונה בכל התלמוד **"נשיאת כפיים"** ולא **"פריסת כפיים"**. לדעתו כוונת הברייתא לקטן היודע לפרוס את **כפיו** ולבקש כי יתנו לו תרומה... וכך הוא פוסק בספרו (הלכות תרומות פרק י"ב הלכה כ"ב): "עשרה אין חולקין להן תרומה בבית הגרנות... והקטן שאין בו דעת לפרוש חיקו" (ראה דרך אמונה בביאור ההלכה שם). אולם, ביאור זה מחדש ביותר והכסף משנה ויתר מפרשי הרמב"ם לא פירשו כן.

דף צז/א שפתותיו דובבות בקבר

חיים לאחר המוות

וכך פירש השר שלום מבעלזא זצ"ל את הפסוק "מוות וחיים ביד הלשון" - ראוי היה שיאמר "חיים ומוות ביד הלשון", שזהו הסדר הראוי. אך רמז יש כאן, כי גם חיים לאחר המוות - ביד הלשון הם, שעל ידי דברי תורתו הנלמדים, שפתותיו דובבות והרי הוא כחי...

לעילוי נשמת

אמי מורתי **חיה ויניגר** ע"ה
בת הר"ר מנחם מנדל ז"ל
נלב"ע י"ג בטבת תשס"ז

תנצב"ה

לעילוי נשמת

מרת **חנה צירל וינדרבוים** ע"ה
ב"ד ישראל יעקב ז"ל נלב"ע י"ד בטבת תשס"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **שפרינצה זילברשטיין** ע"ה
ב"ד שמואל נתן זיף ז"ל נלב"ע י"ד בטבת תשנ"ז

תנצב"ה

הונצחה ע"י משפחות בר-שי ואלדר שיחיו

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו:

1-700-500-151

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

